

Jan Ligthartschool
Veldhoven

Over een andere boeg

Anouk van den Hurk - directeur
Maria Bogaerts - monitor leerlijn taal en lid MT

257 leerlingen
12 groepen
16 leerkrachten
Rooms-katholiek
Schoolgroep 2

invoeren nieuwe taalmethode · schrijven van teksten · ander organisatie model · convergente differentiatie

‘Ik wist niet dat er zo veel in die kinderen zat!’ Paula Rijkers, leerkracht

Aanleiding

Toen Anouk van den Hurk directeur werd, was de Jan Ligthartschool al twee jaar bezig met veranderen en verbeteren. Om de leerlingen zo goed mogelijk op hun eigen niveau les te geven, waren ze ingedeeld in niveaugroepen. Daar kregen ze op hun eigen niveau taal-, reken- of leesles. Zo kon het voorkomen dat zwakke leerlingen uit groep 6 in een niveaugroep zaten met sterke leerlingen uit groep 4.

Voor de leerkrachten betekende de niveaugroepen dat zij op één dag tot wel negentig leerlingen voorbij zagen komen. Een relatie met hen opbouwen en hun ontwikkeling in een breder perspectief zien, was bijna niet mogelijk. Dit systeem had nog een aantal andere nadelen. Het onderwijs had meer een ‘volgend’ dan een ‘leidend’ karakter.

Er waren geen duidelijke streefdoelen, leerkrachten maakten grotendeels zelf hun aanbod en de leerlijnen waren lang niet altijd helder. Het aanbod was fragmentarisch en er was te weinig aandacht voor de resultaten van deze manier van werken. Ondanks alle inspanningen om het onderwijs af te stemmen op de verschillen tussen de leerlingen, werden de resultaten alleen maar slechter. Vooral de taalresultaten gingen hard achteruit.

Het oordeel van de inspectie

Inmiddels werd de school door de inspectie als zeer zwak beoordeeld. De school kreeg geïntensiveerd toezicht met voortgangsgesprekken. Anouk van den Hurk vertelt over een gesprek met de inspectie: ‘De inspectie was zeer bezorgd over de voortgang. De verbetering stagneerde.’

We hadden nog maar één jaar om ons onderwijs op een acceptabel niveau te krijgen. Ouders werden onrustig, leerkrachten raakten gefrustreerd. Ze waren al zo lang bezig om goed naar leerlingen te kijken en alle leerstof niveaugericht aan te bieden, maar verbetering bleef uit. Eigenlijk was het resultaat van deze aanpak dat de leerlingen pedagogisch en didactisch verwaarloosd werden...’

Interventies

Anouk van den Hurk: ‘Na het inspectiebezoek besloten we dat het radicaal anders moest. Meer vraaggestuurd werken zou onze school niet vooruit helpen. Samen met het MT heb ik een koers uitgestippeld, duidelijke doelen gesteld en een plan gemaakt. Een hele duidelijke top-down benadering.’

De eerste reactie van het team was terughoudend; zij hadden het idee dat ze hun onderwijs al goed afstemden op de leerlingen. ‘Alweer een verandering’, werd er gezucht.’

Maar het roer op de Jan Ligthartschool gaat flink om. De belangrijkste interventies zijn:

- differentiatie binnen de eigen groep
- nieuwe taalmethode invoeren
- werken met personal coaches

Niveaugroepen loslaten

Het MT besluit de niveaugroepen los te laten. Leerlingen krijgen de instructie voor taal, lezen en rekenen weer in de eigen groep. Om de opgelopen achterstand in te halen heeft het MT gedurende een aantal maanden gezorgd voor extra ondersteuning.

‘Op maandag besloot ik dat de omslag NU moest komen.’ Anouk van den Hurk

Verder investeren de directie en het team in het verbeteren van het klassenmanagement. Door gezamenlijke regels en afspraken creëert de school een heldere structuur en meer effectieve leertijd.

Ander differentiatie model

Na jarenlang in niveaugroepen gewerkt te hebben, kiest de school voor een ander differentiatie model: het ABC-model. Hiermee hebben snelle en gemiddelde leerlingen na de instructie de gelegenheid om individueel of in tweetallen zelfstandig te werken, terwijl zwakkere leerlingen bij de leerkracht aanschuiven voor extra instructie. Het ABC-model wordt in alle groepen en bij bijna alle vakken toegepast. De leerkracht heeft nu overzicht en een duidelijk beeld van de groep, weet welke leerdoelen centraal staan en kan zich daar beter op richten. De school werkt met streefdoelen en het MT analyseert de prestaties van de groepen. De resultaten van elke groep worden twee keer per jaar met de leerkracht besproken aan de hand van deze streefdoelen.

Nieuwe taalmethode

De school heeft, naast organisatorische veranderingen, ook het leerstofaanbod voor taal veranderd. De taalresultaten waren erg zwak en de methode werd nauwelijks nog systematisch gebruikt. De Jan Ligthart kiest voor een nieuwe taalmethode. Het team en de directie kiezen ervoor om de methode meteen geheel te gaan gebruiken, maar de

leerlijnen en de didactiek van de verschillende taaldomeinen zijn zo belangrijk dat daar afzonderlijk aandacht aan wordt besteed. De school besluit om te beginnen met het onderdeel 'schrijven van teksten'. Niet alleen omdat dit een lastig onderdeel is, maar ook omdat het schrijfonderwijs in het verleden onvoldoende aandacht kreeg, terwijl het een wezenlijk onderdeel is van het taalonderwijs. Een externe deskundige schoolt het team in de opbouw en het gebruik van de methode.

Personal coaches

Maria Bogaerts: 'Het aanstellen van vier personal coaches is een heel belangrijke interventie geweest. Personal coaches zijn ervaren leerkrachten die collega's begeleiden en ondersteunen. De coaches plannen op gezette tijden klassenobservaties. Ze geven de leerkracht feedback op hun les, met name over de toepassing van het vijfphasenmodel bij het schrijven. We maken video-opnames en delen goede voorbeelden met de rest van het team.

Resultaten

Eén van de eerste effecten van de ingezette veranderingen is rust. Dankzij de heldere structuur in de groep weten de leerlingen beter waar ze aan toe zijn. Ze hechten zich aan de leerkracht, die ze nu de hele dag zien in plaats van af en toe een uurtje. Afspraken en regels worden beter nageleefd en er ontstaat een groepsgevoel.

'Kinderen geven zelf aan dat het goed gaat op school; ouders zien hun zelfvertrouwen groeien.' Maria Bogaerts

Onwerkelijk

Al na zes weken zien leerkrachten de leerprestaties vooruit gaan. De verbazing over het effect van de organisatorische veranderingen is groot. De feiten liegen er dan ook niet om: de Cito Eindtoets van het daaropvolgende schooljaar is nog nooit zo goed gemaakt. Ook de tussenopbrengsten van de Cito LVS-toetsen laten een positieve trend zien.

De niveaoverschillen, ooit de aanleiding om met niveaugroepen te werken, lijken met de nieuwe (differentiatie)aanpak juist minder groot te worden. En hoewel harde bewijzen nog ontbreken, hebben de leerkrachten de indruk dat de uitvoering van de schrijfpoddrachten verbeterd is. Ook de inspectie is tevreden; inmiddels heeft de school weer een basisarrangement.

Borging

Cruciaal voor de geslaagde implementatie van de verandering is dat, tegelijk met het uitzetten van een duidelijke koers in organisatie en methode, het MT investeert in de ondersteuning van de leerkrachten: 'We besloten er samen voor te gaan en met deze aanpak lukt dat'.

Uitgelicht

Planmatig invoeren (taal)methode

Scholen dienen op een planmatige manier aan hun onderwijsontwikkeling te werken en moeten kwaliteitsverbetering borgen. Dat geldt ook voor de invoering van een nieuwe (taal)methode.

Een goede methode kiezen is belangrijk. Maar dit betekent niet dat leerkrachten de mogelijkheden ervan al optimaal kunnen benutten. Ook de invoering verdient dus de nodige aandacht:

- maak afspraken over het gebruik van de methode (leerstofplanning, gebruik toetsen)
- bevorder de deskundigheid van leerkrachten (theorie achter de methode en (didactische) uitwerking)
- borg de afgesproken werkwijzen

Leerkrachten moeten daarnaast over voldoende vaardigheden beschikken om de didactische uitwerking goed in praktijk te brengen. Een goede ondersteuning hierbij kan bijvoorbeeld bestaan uit het geven van feedback na een klassenbezoek en door in het team aanpakken en strategieën te oefenen.

Meer informatie: Inspectie van het Onderwijs (2009). *Toezichtkader 2009. Primair onderwijs – voortgezet onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Didactiek van het schrijven

De Jan Ligthartschool gebruikt de schrijfdidactiek van het vijfphasenmodel:

1. Leerlingen worden voorbereid op de schrijfo opdracht en krijgen input over het onderwerp.
2. De leerkracht formuleert een duidelijke opdracht: waar moet de tekst aan voldoen en voor wie wordt die geschreven?
3. Zwakke(re) leerlingen krijgen hulp van de leerkracht en/of medeleerlingen. Vaak helpt het om een idee eerst mondeling te verwoorden.
4. Leerlingen gaan in tweetallen of kleine groepjes na of de tekst voldoet aan de opdracht (peer-response). Ze lezen elkaars tekst en doen verbeteringsuggesties. Daarna herschrijft de leerling de tekst.
5. Leerlingen leggen de laatste hand aan hun tekst en publiceren deze. De tekst mag geen spelfouten bevatten en moet er qua lay-out verzorgd uitzien.

Meer informatie: Tjalling Brouwer (2010). *Schrijfonderrichting*. Tijdschrift *Taal*, jaargang 1, nummer 2, p. 21-28.
Inspectie van het Onderwijs (2011). *De kwaliteit van het onderwijs in het schrijven van teksten*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

